

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 254

Series : SS/Annual-2023

रोल नं०

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

उत्तर मध्यमा सह वरिष्ठ माध्यमिक परीक्षा संस्कृत व्याकरण भाग – 1
(परम्परागत संस्कृत विद्यापीठ)

Sub Code : 1205/SVO

(Only for Fresh/Re-appear/Improvement/Additional Candidates)

समय : 3 घण्टे]

[पूर्णांक : 80

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 8 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/ पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें। रोल नं० के अतिरिक्त प्रश्न-पत्र पर अन्य कुछ भी न लिखें और वैकल्पिक प्रश्नों के उत्तरों पर किसी प्रकार का निशान न लगाएँ।
- कृपया प्रश्नों के उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

निर्देश :- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति। यथानिर्देशम् उत्तरणीयाः।

(ख) उत्तरपुस्तिकायां प्रश्नसंख्या अवश्यमेव लेखनीया।

(ग) सुस्पष्टः लेखः लेखनीयः।

खण्डः - क

[बहुविकल्पीय प्रश्नाः]

1. प्रदत्तविकल्पेषु उत्तरं चित्वा लिख्यताम् -

1 × 16 = 16

(क) 'देयम्' पदे कृत्यप्रत्ययः अस्ति -

(i) यत्

(ii) क्यप्

(iii) ण्यत्

(iv) ल्यप्

(ख) 'ऋहलोर्ण्यत्' सूत्रेण सिद्धं पदम् अस्ति -

(i) स्तुत्यः

(ii) कार्यम्

(iii) आदृत्यः

(iv) शिष्यः

(ग) भावे कर्मणि च न प्रयुज्यते -

(i) कृत्याः

(ii) क्त

(iii) खलर्थकाः

(iv) क्तवतु

(घ) 'स्नानीयं चूर्णम्' इत्यत्र कृत्यप्रयोगो प्रयोगो वर्तते -

- (i) कर्त्रर्थकम्
- (ii) कर्मार्थकम्
- (iii) करणार्थकम्
- (iv) सम्प्रदानार्थकम्

(ङ) 'कारकः' पदे प्रत्ययः वर्तते -

(i) ण्वुल्	(ii) तृच्
(iii) षाकन्	(iv) यु

(च) 'क' - प्रत्ययान्तं पदमस्ति -

(i) नन्दनः	(ii) ज्ञः
(iii) कुम्भकारः	(iv) कारकः

(छ) 'जनमेजयः' पदे प्रत्ययः वर्तते -

(i) क	(ii) खश्
(iii) ण्वुल्	(iv) खच्

(ज) 'सुशर्मा' पदे प्रत्ययः प्रयुक्तः अस्ति -

(i) मनिन्	(ii) क्वनिप्
(iii) वनिप्	(iv) विच्

(झ) 'उष्णभोजी' पदे प्रयुक्तं सूत्रम् -

(i) मनः
(ii) सुप्यजातौ णिनिस्ताच्छील्ये
(iii) आत्ममाने खश्च
(iv) करणे यजः

(ञ) निष्ठा-संज्ञकौ प्रत्ययौ स्तः -

(i) क्तक्तवतू	(ii) वनिप्-क्वनिपोः
(iii) विड्वनोः	(iv) युवोः

(ट) 'रदाभ्यां निष्ठातो नः पूर्वस्य च दः' इत्यस्य उदाहरणम् -

(i) र्लानः	(ii) म्लानः
(iii) शीर्णः	(iv) द्राणः

(ठ) क्त-प्रत्ययान्तं पदं नास्ति -

(i) भुग्नः

(ii) पक्वः

(iii) शुष्कः

(iv) चक्राणः

(ड) 'विदेः शतुर्वसुः' सूत्रेण निष्पद्यते -

(i) विद्वान्

(ii) विदन्

(iii) विद्यावान्

(iv) वेत्ता

(ढ) 'जल्पाकः' पदे प्रत्ययः अस्ति -

(i) आकच्

(ii) षाकन्

(iii) शानच्

(iv) ण्वुल्

(ण) 'कर्ता' कटान्' इत्यत्र प्रयुक्तं सूत्रम् -

(i) ण्वुल्लुचौ

(ii) तृन्

(iii) षः प्रत्ययस्य

(iv) राल्लोपः

(त) 'लवित्रम्' पदे धातुः अस्ति -

(i) लूञ्

(ii) लूङ्

(iii) लुञ्

(iv) लुङ्

खण्डः - ख

[अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः]

2. निर्देशानुसारं प्रश्नाः उत्तरणीयाः -

(क) अव्ययस्य परिभाषां विलिख्य उदाहरणं दीयताम्।

2

(ख) वृत्तिं विलिख्य उदाहरणं दीयताम् -

(i) स्वरादिनिपातमव्ययम् **अथवा** क्त्वातोसुन्कसुनः।

2

(ii) तद्धितश्चासर्वविभक्तिः **अथवा** कृन्मेजन्तः।

2

3. प्रदत्तानि रूपाणि सूत्रप्रक्रियाप्रदर्शनपुरस्सरं साध्यन्ताम् -

2 × 4 = 8

(i) दैत्यः **अथवा** स्त्रैणः।

(ii) कुमुद्वान् **अथवा** ग्रामीणः।

(iii) धौरेयः **अथवा** मेधावी।

(iv) श्रेष्ठः **अथवा** वैयाकरणः।

4. प्रदत्तानि सूत्राणि वृत्त्युदाहरणपूर्वकं व्याख्यायन्ताम् -

2 × 3 = 6

(i) अत इञ् **अथवा** तदधीते तद्वेद।

(ii) अत इनि ठनौ **अथवा** संस्कृतम्।

(iii) इदमो हः **अथवा** तस्य समूहः।

खण्डः - ग

[लघूत्तरीयाः प्रश्नाः]

5. प्रदत्तसूत्राणि वृत्त्युदाहरणपूर्वकं व्याख्यायन्ताम् -

4 × 2 = 8

(i) हेतुमति च **अथवा** अनुपराभ्यां कृञः।

(ii) अभिज्ञावचने लृट् **अथवा** कण्ड्वादिभ्यो यक्।

6. प्रदत्तरूपाणि सूत्रप्रक्रियाप्रदर्शनपुरस्सरं साध्यन्ताम् -

4 × 3 = 12

(i) पिपठिषति **अथवा** बोभवीति।

(ii) शब्दायते **अथवा** व्यतिलुनीते।

(iii) अभिक्षिपति **अथवा** अबीभवत्।

खण्ड: - घ

[निबन्धात्मक-प्रश्नाः]

7. वृत्त्युदाहरणपूर्वकं सूत्रद्वयं व्याख्यायताम् -

6 × 1 = 6

(i) ओतः श्यनि, हुञ्जल्भ्यो हेर्धिः।

अथवा

(ii) ई च हल्यघोः, तिप्यनस्तेः।

8. सूत्रप्रक्रियाप्रदर्शनपूर्वकं त्रीणि रूपाणि साध्यन्ताम् -

6 × 3 = 18

(i) याति अथवा धेहि।

(ii) क्रष्टा अथवा अहिंसन्।

(iii) ग्रहीषीष्ट अथवा चोरयिष्यति।

